

TAMPEREEN YLIOPISTOLLINEN SAIRAALA
Neuroalojen ja kuntoutuksen vastuualue
Kuntoutuksen vastuuyksikkö

**PITKÄAIKAISSAIRAAN JA VAMMAISEN HENKILÖN
TUKIMUODOT JA KUNTOUTUSPALVELUT**

Koonnut

**sosiaalityöntekijät Eevi Apponen, Minna Nissinen
ja kuntoutusohjaajat Riitta Mäkilä, Riitta Pulkkinen**

24.1.2020

LUKIJALLE

Tämän oppaan tarkoituksena on antaa tietoa yhteiskunnan tarjoamista palveluista ja tukimuodoista sekä opastaa miten, mistä ja millä perusteella niitä voi hakea.

Oppaaseen on koottu yleisimpiä tukimuotoja ja kuntoutuspalveluita pitkäaikaissairaana ja vammaisen henkilön arjessa selviytymisen tukemiseksi.

Palveluita ja etuuksia on aina haettava ja oikeus niiden saamiseen syntyy yksilöllisen tarpeen ja säädösten vaatimien edellytysten täytyessä.

Oppaan sisältö on laadittu 24.1.2020 voimassa olevan lainsäädännön ja Pirkanmaan alueen käytäntöjen ja ohjeistusten mukaisesti.

Huom! Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntöä ollaan uudistamassa.

Tampereella 24.1.2020

sosiaalityöntekijä Eevi Apponen puh. 03 311 66207

sosiaalityöntekijä Minna Nissinen puh. 03 311 69943

kuntoutusohjaaja Riitta Pulkkinen puh. 03 311 69499

kuntoutusohjaaja Riitta Mäkilä puh. 03 311 65238

sähköposti etunimi.sukunimi@pshp.fi

SISÄLLYSLUETTELO

<i>SISÄLLYSLUETTELO</i>	2
<i>SOSIAALITYÖ JA KUNTOUTUSOHJAUS SAIRASTUNEEN TUKENA</i>	4
<i>KUNTOUTUSSUUNNITELMA</i>	6
<i>KUNTOUTUSPALVELUT</i>	8
Lääkinnällinen kuntoutus	8
Ammatillinen kuntoutus	13
Sairaanhoitokorvaukset/Kela	16
Matkakorvaus sairaus- ja kuntoutusmatkoista/Kela	17
Lääkekorvaukset/Kela	19
Sairauspäiväraha/Kela	20
Osasairauspäiväraha/Kela	22
Kuntoutusraha/Kela	23
Osakuntoutusraha/Kela	23
Nuoren kuntoutusraha/Kela Voidaan maksaa 16 – 19-vuotiaalle pitkäaikaissairaalle tai vaikeasti vajaakuntoiselle nuorelle, jonka opiskelu- ja/tai työkyky on sairauden vuoksi olennaisesti heikentynyt. Nuori tarvitsee erityisiä tukitoimia ja, että hänelle on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS) kunnan ja viranomaisten yhteistyönä. Tavoitteena on edistää nuoren ammatillista kuntoutumista ja työllistymistä.....	23
Eläkettä saavan hoitotuki/Kela	28
Erityiskustannusten vaikutus vammaisuuksiin	30
Toimeentulotuki/Kela ja sosiaalitoimisto	31
<i>KOTONA SELVIYTYMISEN TUKIMUODOT</i>	32
Kotihoito / Kotikunta	32
Omaishoidon tuki/Kotikunta	33
Kuljetuspalvelut/Kotikunta	34
Henkilökohtainen apu/Kotikunta: Vammaispalvelut	36

Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet/ Kotikunta: Vammaispalvelut	38
Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet ja taloudelliset tukitoimet/Kotikunta: Vammaispalvelut.....	39
Palveluasuminen/Kotikunta	41
Sosiaalihuoltolain mukainen palveluasuminen	42
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu tulkkauspalvelu/Kela.....	43
<i>AUTON HANKINTAAN JA KÄYTTÖÖN LIITTYVÄ AVUSTUS.....</i>	44
Autoveronpalautus ja – huojenus/Tulli, Autoverotus.....	44
Vapautus ajoneuvoverosta/Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi	45
<i>VEROTUS .....</i>	47
Invalidivähennys	47
Veromaksukyvyn alentumisvähennys	47
<i>POTILAAN OIKEUSTURVA .....</i>	49
<i>LIITE 1: POTILAALTA PERITTÄVÄT MAKSUT TAYSISSA 2020.....</i>	50
<i>LIITE 2: PALVELUJA JA TUKIA ON ITSE HAETTAVA.....</i>	53
LIITE 3: ESIMERKKI YLEISIMMISTÄ TUKIMUODOISTA/ea,rm,mn,rp/2020	54

SOSIAALITYÖ JA KUNTOUTUSOHJAUS SAIRASTUNEEN TUKENA

Sairastuminen tai vammautuminen vaikuttaa monella tavalla henkilön arkeen, perhe-elämään, kotona selviytymiseen, työhön, toimeentuloon ja harrastuksiin.

Suomalainen sosiaali- ja kuntoutuspalvelujärjestelmä mahdollistaa erilaisia palveluita ja tukimuotoja sairastumisen ja/tai vammautumisen muuttaessa elämäntilannetta. Näistä palveluista ja tukimuodoista saa lisää tietoa mm. terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiltä ja kuntoutusohjaajilta ja keskeisimmät niistä esitellään tässä oppaassa.

Sairaaloissa ja useimmissa terveyskeskuksissa toimii **sosiaalityöntekijä**. Sosiaalityöntekijä kartoittaa potilaan kokonaistilanteen ja antaa yksilöllistä ohjausta potilaalle ja läheisille ja osallistuu jatkohoidon ja kuntoutuksen suunnitteluun moniammatillisen työryhmän jäsenenä. Potilaan kokonaisvaltaiseen hoitoon kuuluu sosiaalityön kautta potilaan ja läheisten tukeminen ja sosiaaliturvapalveluista ja etuuksista informoiminen.

Sosiaalityöntekijään saa yhteyden sairaalan tai terveyskeskuksen henkilökunnan välityksellä. Taysin sosiaalityöntekijöiden yhteystiedot löytyvät Taysin Internet sivuilta osoitteesta www.pshp.fi/fi-FI/Palvelut/Sosiaalityo

Kuntoutusohjaaja on pitkäaikaissairaana tai vammaisen henkilön yhdyshenkilö sairaalan ja elinympäristön välillä. Tampereen

yliopistollisessa sairaalassa toimii kuntoutusohjaajia eri sairaus- tai vammaryhmille. Toimialueena on koko Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. Myös joissain kunnissa toimii kuntoutuksen ohjaajia.

Kuntoutusohjaaja tekee mm. koti- ja työpaikkakäyntejä ja arvioi yhdessä asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa arkielämän selviytymistä ja palvelujen tarvetta sekä auttaa palvelujen hakemisessa. Kuntoutusohjaaja koordinoi ja seuraa kuntoutussuunnitelman ja muiden suunnitelmien toteutumista.

Yhteyden kuntoutusohjaajan voi ottaa asiakas tai asiakkaan luvalla läheinen tai hoitoon ja kuntoutukseen osallistuva taho. Lääkärin lähetettä ei tarvita.

Taysin kuntoutusohjaajien yhteystiedot löytyvät Taysin Internet-sivuilta osoitteesta

www.pshp.fi/fi-FI/Palvelut/Kuntoutus/Kuntoutusohjaus

Sosiaalityöntekijän ja kuntoutusohjaajan palvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

KUNTOUTUSSUUNNITELMA

Kuntoutuksen tavoitteena on tukea henkilön toiminta- ja työkykyä sekä arjessa suoriutumista ja osallistumista. Kuntoutuminen edellyttää aina henkilön omaa aktiivista osallistumista ja sitoutumista kuntoutuksen suunnitteluun ja toteutukseen.

Kuntoutus perustuu yksilölliseen kuntoutussuunnitelmaan ja yksilöllisesti suunniteltuihin kuntoutuspalveluihin. Kuntoutusjärjestelmä on monimutkainen ja kuntoutuspalveluita voi joutua hakemaan monelta eri taholta.

Kuntoutuspalveluihin kuuluu mm.

- moniammatilliset kuntoutusjaksot sairaalan tai terveyskeskuksen kuntoutusosastoilla
- lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut
- ammatillisen kuntoutuksen palvelut
- sosiaalinen kuntoutus

Kuntoutussuunnitelma tulisi laatia kaikille kuntoutusta tarvitseville henkilöille sairauden tai vamman hoidon ja kuntoutumisen eri vaiheissa. Kuntoutussuunnitelman laatii hoidosta vastaava lääkäri yhdessä kuntoutujan ja tarvittaessa hänen läheistensä sekä mahdollisuuksien mukaan moniammatillisen työryhmän kanssa. Kuntoutussuunnitelma toimii myös kuntoutusta koossa pitävänä työkaluna ja tiedonkulun välineenä.

Kuntoutussuunnitelma perustuu moniammatilliseen toimintakyvyn arviointiin, kuntoutujan omiin tavoitteisiin ja terapeuttien suosituksiin. Kuntoutussuunnitelma tarkistetaan sovituin väliajoin ja/tai kuntoutujan kuntoutumisen edetessä ja/tai toimintakyvyn muuttuessa.

Kuntoutussuunnitelmaan kirjataan kuntoutuksen perustelut, tavoitteet ja sisältö eli minkälaista kuntoutusta henkilölle suositellaan. Kuntoutus voi myös sisältää omaehtoista harjoittelua, erilaista harrastustoimintaa ja vertaistukea. Mahdollisimman varhaisessa vaiheessa otetaan kantaa henkilön työkykyyn ja ammatillisen kuntoutuksen tarpeeseen ja ajankohtaan. Tarvittaessa kuntoutussuunnitelmaan sisällytetään suositus sopeutumisvalmennuskurssille.

Kuntoutussuunnitelma kirjataan hoitoyhteenvetoon, lääkärinlausuntoon tai Kelan kuntoutussuunnitelmalomakkeeseen.

KUNTOUTUSPALVELUT

Lääkinnällinen kuntoutus

Lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita ovat mm. avoterapiat ja laitosmuotoinen kuntoutus.

Terapiat

- Fysioterapia, fysioterapian erityismuotoina allasterapia, ratsastusterapia
- Toimintaterapia, toimintaterapian erityismuotona ratsastusterapia
- Puheterapia
- Neuropsykologinen kuntoutus
- Psykoterapia, psykoterapian erityismuotona kuvataideterapia
- Musiikkiterapia

Avoterapiat toteutetaan kuntoutussuunnitelman mukaisesti terapeutin vastaanotolla tai asiakkaan kotona. Terapialajeja ovat yksilö- ja ryhmäterapia sekä psykoterapiassa perheterapia.

Laitosmuotoinen kuntoutus

- Moniammatillinen yksilökuntoutus
- Kuntoutuskurssit
- Sopeutumisvalmennus

Moniammatillinen yksilökuntoutus on Kelan järjestämää kuntoutusta, joka toteutetaan kuntoutuslaitoksissa. Kuntoutuksen edellytyksenä on, että se on tarpeellista henkilön työ- tai toimintakyvyn kannalta ja myöntämiskriteerit täyttyvät. Moniammatillisen yksilökuntoutuksen tarve tulee erikseen perustella kuntoutussuunnitelmassa.

Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseja järjestetään eri sairausryhmille. Osa kursseista on tarkoitettu sairastuneelle, osa myös läheisille ja perheelle.

Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssien tavoitteena on tukea henkilön fyysistä ja psykososiaalista hyvinvointia sekä arjessa ja työelämässä selviytymistä. Kurssit ohjaavat omatoimiseen kunnon ylläpitämiseen. Kursseilla saa tietoa sairaudesta, itsehoidosta ja sosiaaliturvasta sekä vertaistukea.

Kurssien järjestäjiä ovat esim. kuntoutuslaitokset ja vammaisjärjestöt. Ne voivat olla laitos- tai avomuotoisia. Niitä voidaan toteuttaa myös etäkuntoutuksena. Kurssit ovat osallistujalle maksuttomia. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto, johon on kirjattu suositus ja tavoitteet kurssille.

Kurssien rahoituksesta vastaavat Kela ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA). Sosiaali- ja terveydenhuolto voi myös kirjoittaa maksusitoumuksen sopeutumisvalmennukseen. Liikenne- ja tapaturmavakuutusyhtiöt voivat rahoittaa kursseja, kun kyseessä on lakisääteinen liikenne- tai työtapaturma tai ammattitauti.

Lääkinnällisen kuntoutuksen työnjako ja toimijat

Lääkinnällisestä kuntoutuksista vastaa pääsääntöisesti julkinen terveydenhuolto (esim. sairaala tai terveyskeskus) ja tietyin perustein Kela ja vakuutusyhtiöt.

Julkinen terveydenhuolto

Julkinen terveydenhuolto järjestää lääkinällistä kuntoutusta joko sairaalan tai terveyskeskuksen omana toimintana tai myöntämällä potilaalle maksusitoumuksen tai lähetteen yksityiselle terapeutille. Julkinen terveydenhuolto vastaa kuntoutuksesta myös silloin, kun kuntoutus liittyy välittömästi sairaanhoitoon.

Kela

Kela järjestää vaativaa lääkinällistä kuntoutusta, kuntoutuspsykoterapiaa ja lääkinällistä kuntoutusta harkinnanvaraisena kuntoutuksena.

1. Vaativa lääkinällinen kuntoutus

Kela myöntää vaativana kuntoutuksena seuraavia kuntoutuspalveluita:

- Avoterapiat
- Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssit
- Moniammatillinen yksilökuntoutus

Vaativan kuntoutuksen myöntämiskriteerit

- henkilö on alle 65-vuotias
- henkilö ei ole julkisessa laitoshoidossa
- henkilöllä on sairaus tai vamma sekä siihen liittyvä suoritus- ja osallistumisrajoite
- sairaus tai vamma aiheuttaa huomattavia vaikeuksia arjen toiminnoista suoriutumisessa ja osallistumisessa kotona, opiskelussa, työelämässä tai muissa elämän tilanteissa
- suoriutumisen- ja osallistumisrajoitteen tulee aiheuttaa vähintään vuoden kestävä kuntoutuksen tarpeen
- kuntoutus ei liity välittömästi sairaanhoitoon
- kuntoutuksen tavoitteet eivät ole ainoastaan hoidollisia, vaan suoriutumista ja osallistumista mahdollistavia
- kuntoutus on perustellusti tarpeen mahdollistamaan arjen toiminnoista suoriutumista ja osallistumista

Kelaan tulee toimittaa

- **kuntoutussuunnitelma**, joka on laadittu julkisen terveydenhuollon yksikössä 1-3 vuodeksi. Mikäli kuntoutussuunnitelman on laatinut yksityinen taho, se tulee hyväksyttää julkisen terveydenhuollon lääkäriellä
- kuntoutushakemus (KU104) verkkoasioinnin kautta tai postitse

2. Kuntoutuspsykoterapia

Kela korvaa tietyin perustein kuntoutuspsykoterapiaa 16 – 67-vuotiaille. Kuntoutuspsykoterapian tavoitteena on tukea ja parantaa kuntoutujan työ- tai opiskelukykyä. Sillä pyritään turvaamaan työelämässä pysyminen tai sinne siirtyminen, työhön paluu tai opintojen edistyminen.

Kuntoutuspsykoterapia voi olla yksilö-, ryhmä-, perhe- tai paripsykoterapiaa tai kuvataideterapiaa. Lisäksi 16 – 25-vuotiaille nuorille terapia voi olla musiikkiterapiaa.

Kuntoutuspsykoterapiaa korvataan enintään 3 vuoden ajan. Terapia haetaan vuosittain.

Kuntoutuspsykoterapian myöntämiskriteerit

- Henkilön työ- tai opiskelukyky on mielenterveyden häiriön vuoksi uhattuna
- Henkilöllä on psykiatrinen diagnoosi ja vähintään 3 kuukautta jatkunut psykiatrinen hoitosuhde ja hoito jatkuu edelleen
- Kuntoutuspsykoterapian tarve perustuu yksilölliseen arvioon ja kuntoutussuunnitelmaan

3. Lääkinnällinen kuntoutus harkinnanvaraisena kuntoutuksena

Kela voi myöntää harkinnanvaraisena lääkinällisenä kuntoutuksena

- Moniammatillista yksilökuntoutusta
- Neuropsykologista kuntoutusta avokuntoutuksena
- Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseja

Moniammatillisen yksilökuntoutuksen ja neuropsykologisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea henkilön työ- ja toimintakykyä sekä opiskelua.

Kuntoutusta myönnetään pääosin työelämässä oleville tai kuntoutuksen myötä työelämään palaaville henkilöille, jotka eivät kuulu Kelan vaativan kuntoutuksen piiriin.

Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssien kriteerit, tavoitteet ja sisällöt vaihtelevat sairausryhmäkohtaisesti. Harkinnanvaraisena kursseja järjestetään myös ikääntyneille kuntoutujille, monisairaille ja omaishoitajille.

Hakemuksen (KU132 verkkoasioinnin kautta tai lähettäminen Kelaan postitse) liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto, jossa on suositus ja tavoitteet haetulle kuntoutusmuodolle.

Liikenne- ja tapaturmavakuutusyhtiöt

Liikenne- ja tapaturmavakuutusyhtiöt kustantavat lääkinällistä kuntoutusta silloin kun kyseessä on lakisääteisen vakuutuksen piiriin kuuluva liikennevahinko, työtapaturma tai ammattitauti. Erillistä hakemusta ei tarvita. Vakuutusyhtiön kustantaman kuntoutuksen tarve ja tavoitteet kirjataan terveydenhuollossa laadittuun kuntoutussuunnitelmaan.

Vapaaehtoiset tapaturmavakuutukset

Vapaaehtoiset tapaturmavakuutukset saattavat kustantaa ainakin kuntoutukseen liittyviä asiakasmaksuja.

Lisätietoja kuntoutuksesta antavat mm. terveydenhuollon sosiaalityöntekijät ja kuntoutusohjaajat sekä kuntoutusta järjestävät kuntoutuslaitokset ja järjestöt.

Ammatillinen kuntoutus

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka tukevat henkilön mahdollisuuksia saada tai säilyttää hänelle soveltuva työ.

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on parantaa tai ylläpitää kuntoutujan työkykyä ja ansiomahdollisuuksia. Siihen voi kuulua:

- ammatinvalinnanohjausta, urasuunnittelua
- kuntoutustutkimusta
- työ- ja koulutuskokeiluja, työhönvalmennusta
- ammatillista ja muuta koulutusta
- työvoimaneuvontaa ja työhön sijoitusta
- elinkeinotukea sekä työhön tai opiskeluun liittyviä apuvälineitä ja työolosuhteiden järjestelytukea
- sosiaalinen kuntoutus

Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä järjestetään ja rahoitetaan usean järjestelmän toimesta. Näitä ovat Kela, tapaturma- ja liikennevakuutus ja työeläkevakuutus. Myös Työ- ja elinkeinopalveluista (TE-toimistot) sekä kunnan sosiaalitoimesta saa tietoa ja tukea työllistymiseen ja uravalintaan liittyvissä asioissa. Esimerkiksi ammatilliset oppilaitokset ja eri järjestöt voivat järjestää sisällöltään erilaisia ammatillisen kuntoutuksen toimintoja, kuten kursseja, koulutusta, työpajatoimintaa ja muuta työelämään tai koulutukseen liittyvää opastusta ja tukea.

Ensisijainen kuntoutuksen järjestäjä ja kuntoutuksen aikaisen toimeentulon myöntäminen riippuu yleensä työkyvyn alentumisen syystä (esimerkiksi työtapaturma tai sairauden myötä vähitellen syntyvä vajaakuntoisuus) ja henkilön aikaisemmasta historiasta työelämässä (vakiintunut tai vakiintumaton työelämätausta).

Ammatillisen kuntoutuksen vireille saaminen edellyttää yleensä hakemusta ja ammatillisen kuntoutuksen suunnitelmaa. Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto, jossa vamman tai sairauden lisäksi selvitetään perustellusti tarvittava kuntoutus.

Kelan nuoren ammatilliseen kuntoutukseen 16-29 vuotiaille voi hakeutua itse ottamalla yhteyttä Kelaan tai esim. etsivän nuorisotyön tai Ohjaamon ohjaamana. Kuntoutusta voidaan hakea suullisesti. Kuntoutus on tarkoitettu nuorille, jotka tarvitsevat tukea jokapäiväisen elämän erilaisiin haasteisiin, nuorille, jotka eivät ole vielä löytäneet sopivaa opiskelualaa, työpaikkaa, opiskelu on keskeytynyt tai on vaarassa keskeytyä ja tarvitsee apua tulevaisuuden suunnitteluun.

Ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden opiskelijoiden tueksi on kehitetty OPI-kuntoutus. Mukana on nyt 25 oppilaitosta eri puolella maata. Tarkista oman oppilaitoksesi tilanne Kelan sivuilta. OPI-kuntoutus tarjoaa tukea opintoihin, masennusoireisiin ja elämänhallintaan ammatillista perustutkintoa tai lukio-opintoja suorittaville 16–29-vuotiaille opiskelijoille. OPI-kuntoutus auttaa esimerkiksi silloin, kun opinnot uhkaavat viivästyä. Se auttaa saattamaan tutkinnon loppuun ja vahvistamaan sosiaalisia suhteita tilanteessa, jos omat voimavarat eivät tunnu riittävilä.

Ammatilliseen kuntoutukseen osallistumisen ajalta kuntoutujan toimeentuloa turvataan yleensä kuntoutusrahalla.

Lisätietoja antavat mm. terveydenhuollon sosiaalityöntekijät ja kuntoutusohjaajat sekä Kela, eläkevakuutusyhtiöt, liikenne- ja tapaturmavakuutusyhtiöt sekä työ- ja elinkeinotoimistot.

www.kela.fi

www.tyoelake.fi

www.te-palvelut.fi

APUVÄLINEPALVELUT

Apuvälinepalveluista vastaa pääsääntöisesti terveydenhuolto.

Terveydenhuollon apuvälinepalvelut järjestetään terveydenhuoltolain mukaan osana lääkinnällistä kuntoutusta. Apuvälinepalveluihin kuuluu asiakkaalle soveltuvan apuvälineen arviointi, sovitus, apuvälineen luovutus, käytön ohjaus ja seuranta sekä välineiden huolto. Apuvälineitä lainataan lyhyt- tai pitkäaikaiseen käyttöön asiakkaan apuvälinetarpeen mukaisesti. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet ovat asiakkaalle maksuttomia.

Maakunnallinen apuvälinekeskus vastaa Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä liikkumisen, kommunikoinnin, ympäristönhallinnan, tietoteknisistä sekä päivittäisen toiminnan apuvälinepalveluista. Lähipalvelu toteutuu kunnissa, vaativa apuvälinepalvelu erikoissairaanhoidossa.

Vakuutusyhtiöt korvaavat lääketieteellisin perustein tarvittavia apuvälineitä, kun apuvälinetarpeen syynä on työtapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko. Apuvälinearvio toteutetaan julkisen tahon toimesta.

Kela vastaa sairauden tai vamman vuoksi työssä tai opinnoissa tarvittavista henkilökohtaisista vaativista apuvälineistä (esim. tekniset erityislaitteet).

Opetustoimi järjestää oppilaalle koulussa käytettävät koulu- ja luokkakohdaiset apuvälineet. Työ- ja elinkeinopalvelut voi korvata vajaakuntoisen henkilön työnantajalle työolosuhteiden järjestelytukea esim. työssä tai työpaikalla käytettävien apuvälineiden hankkimiseen.

TALOUDELLISET TUKIMUODOT

Sairaanhoitokorvaukset/Kela

Kela korvaa osan yksityislääkäriin ja yksityishammaslääkäriin palkkiosta, hoidosta ja tutkimuksista näille määritellyn korvaustaksan mukaan. Myös videoyhteyden välityksellä annetuista hoidoista maksetaan korvaus. Kela ei korvaa julkisen terveydenhuollon kustannuksia.

Korvauksen (suorakorvaus) saa usein suoraan lääkärin vastaanotolla näyttämällä Kela-korttia. Tällöin perittävästä maksusta vähennetään suoraan korvauksen määrä, ja maksettavaksi jää ainoastaan omavastuuosuus. Mikäli suorakorvausta ei saa lääkärin vastaanotolla, haetaan sairaanhoitokorvauksia Kelasta. Korvausta haetaan lomakkeella (SV127), lomake löytyy Kelan internetsivuilta (www.kela.fi). Korvausta on haettava 6 kk:n sisällä.

Kela ei korvaa sairaalan hoitopäivämaksua. Katso liite 1: Potilailta perittävät maksut Taysissa.

Henkilö, jolla on yksityinen sairausvakuutus, voi hakea korvausta Kela-korvauksen lisäksi vakuutusyhtiöstä. Korvaus haetaan ensin Kelasta.

Matkakorvaus sairaus- ja kuntoutusmatkoista/Kela

Kela korvaa lähimpään julkiseen tai yksityiseen sairaanhoitoon ja kuntoutukseen liittyvien matkojen kustannuksia ensisijaisesti julkisten kulkuvälineiden kustannusten mukaisesti.

Taksilla tehtyjä matkoja Kela korvaa silloin, kun henkilö ei voi käyttää muuta kulkuneuvoa terveydentilansa tai puutteellisten liikkeenyhteyksien vuoksi. Korvaus edellyttää, että matka on tilattu alueellisesta tilausnumerosta, joka Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueella on 0800 98811.

Ostavastuu on yhteen suuntaan tehdyiltä matkalta 25 euroa. Jos sairaanhoitoon tai kuntoutukseen liittyvien matkakustannusten omavastuut kalenterivuoden aikana ylittävät 300 euroa (ns. matkakatto), maksaa Kela ylittävän osan kokonaan. Omavastuuosuuteen lasketaan mukaan sekä matkojen omavastuuosuudet, että niitä pienemmät kertakustannukset.

Jos sairaanhoitoon tai kuntoutukseen liittyvien matkakustannusten omavastuut kalenterivuoden aikana ylittävät matkakaton, maksaa Kela ylittävän osan kokonaan. Omavastuuosuuteen lasketaan mukaan sekä matkojen omavastuuosuudet, että niitä pienemmät kertakustannukset.

Jos matka tilataan muualta kuin alueellisesta tilausnumerosta, tulee matka maksaa itse. Tällöin matkakustannus ei kerrytä matkakattoon.

Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi asiakkaan sairauden tai sen hetkisen terveydentilan perusteella, millä kulkuneuvolla asiakas voi matkustaa. Korvaus taksimatkastasta edellyttää terveydenhuollon

ammattihenkilön antamaa todistusta taksin tarpeellisuudesta (SV 67). Todistus voidaan kirjoittaa määräajalle tai toistaiseksi. Pitkäaikainen todistus tulee toimittaa Kelaan. Terveystodistusta taksimatkaan ei tarvita, jos terveydenhuollon ammattihenkilö tilaa taksikyydin kertamatkaa varten.

Kilometrikorvaukset oman auton käytöstä voit tarkistaa Kelan internetsivuilta www.kela.fi.

Mikäli hoitopaikka on valittu valinnanvapauden perusteella, on matkakorvauksista erilainen käytäntö, josta saa lisätietoa Kelasta.

Jos taksin tarve johtuu puutteellisista liikenneyhteyksistä, tulee taksin käyttö perustella korvaushakemuksessa. Tällöin korvaus on hyvä tarkistaa etukäteen Kelasta.

Oman auton käytön kilometrikorvaus on 0,20 euroa/kilometri. Kilometrikorvauksesta peritään 25,00 euron omavastuuosuus yhdensuuntaiselta matkalta.

Korvausta matkakustannuksista voi hakea verkossa Kelan asiointipalvelun kautta. Vaihtoehtoisesti voi käyttää matkakorvaushakemusta (SV4). Lomake löytyy Kelan Internet-sivuilta. Matkakorvausta tulee hakea 6 kk:n kuluessa matkan tekemisestä.

Kela seuraa vuotuisen omavastuuosuuden (matkakatto) täyttymistä. Kun omavastuuosuus on täynnä, Kela lähettää automaattisesti postitse vuosiomavastuukortin (SV 191). Omavastuuosuuden täyttymistä voi seurata myös Kelan asiointipalvelusta.

Vakiotaksiasiakkuuden eli tutun taksinkuljettajan voi saada Kelan yksilökohtaisen harkinnan perusteella, kun asiakkaan sairaus tai vamma estää matkustamisen muulla tavalla. Autoilija tuntee asiakkaan terveydentilaan liittyvän kuljetuksen aikaisen avun, ohjauksen ja valvonnan tarpeen. Kela ei voi antaa yksityiskohtaista luetteloa tähän oikeuttavista diagnooseista. Henkilö voi itse valita kotipaikkakunnan taksiautoilijan, joka on liittynyt suorakorvausmenettelyyn. Lisätietoa saa Kelan neuvontanumerosta. Erillistä terveydentilaselvitystä ei tarvita, mutta oikeus pitkäaikaiseen taksin käyttöoikeuteen tulee kuitenkin olla.

Yöpymiskorvaus. Kela voi maksaa yöpymiskorvausta, jos yöpyminen matkalla on tarpeen tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden vuoksi. Yöpymisrahan määrä on enintään 20,18 euroa.

Lääkekorvaukset/Kela

Kela korvaa lääkkeitä, kliinisiä ravintovalmisteita ja perusvoiteita, jotka lääkäri on määrännyt sairauden hoitoon. Korvausta maksetaan sen jälkeen, kun alkuomavastuu on täyttynyt. Alkuomavastuu on 50 € kalenterivuodessa. Se ei koske lapsia ja nuoria. Sitä sovelletaan vasta sen vuoden alusta, jolloin henkilö täyttää 19 vuotta.

Yleensä lääkekorvauksen saa jo apteekissa suorakorvauksena esittämällä Kela-kortin. Lääkkeiden korvaus lasketaan prosentteina suoraan lääkkeen viitehinnasta (edullisin vastaava lääkevaihtoehto) tai hinnasta

Korvattavat lääkkeet jaetaan 3 korvausluokkaan:

1. Peruskorvaus on 40 % lääkkeen viitehinnasta tai hinnasta
2. Alempi erityiskorvaus on 65 % lääkkeen viitehinnasta tai hinnasta
3. Ylempi erityiskorvaus on 100 %. Kustakin lääkkeestä peritään 4,50 € omavastuu joka kerta lääkettä ostettaessa.

Oikeus saada lääke erityiskorvattavana on aina erikseen haettava Kelasta B-lääkäriin todistuksella, joka tulee toimittaa Kelaan ennen lääkkeen ostamista. Oikeuden myöntämisestä tulee maininta Kela-korttiin.

Lääkekustannusten omavastuuosuus on vuonna 2020 kalenterivuodessa 577,66 € (lääkekatto). Kela korvaa ylittävän osan kokonaan lukuun ottamatta lääkekohtaista 2,50 € omavastuuta.

Tieto lääkekustannusten vuosiomavastuun eli lääkekaton ylittymisestä siirtyy välittömästi Kelasta apteekkeihin 1.1.2020 alkaen. Asiakkaan ei tarvitse enää hakea Kelasta lisäkorvausta lääkekaton ylittävästä ostosta vaan hän saa korvauksen heti apteekissa.

Vuotuisen omavastuuosuuden täyttymistä voi itse seurata Kelan asiointipalvelusta www.kela.fi.

Sairauspäiväraha/Kela

Kela maksaa sairausajan päivärahaa 16 - 67-vuotiaalle henkilölle sairauden aiheuttaman työkyvyttömyyden perusteella. Päiväraha korvaa alle vuoden kestävästä työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä. Vuoden 2020 alusta sairauspäiväraha ja kuntoutusraha määräytyvät vuositulon perusteella. Vuositulo lasketaan siltä 12 kalenterikuukauden

tarkastelujaksolta, joka edeltää päivärahoikeuden alkamista edeltävää kuukautta. Tarkastelujakson ja päivärahan alkamisajankohdan väliin jää siis 1 kuukausi. Tietyissä tilanteissa päivärahan määräytymistä voi hakea 12 kalenterikuukauden tarkastelujakson viimeisen 3 kuukauden tulojen perusteella. Tarkista perusteet Kelan sivuilta.

Jos työtuloja ei ole, päiväraha voidaan maksaa vähimmäispäivärahan suuruisena.

Ostavastuu aika on sairastumispäivä + 9 seuraavaa arkipäivää. Yrittäjän omavastuu aika on sairastumispäivä (YEL-vakuutettu). Maatalousyrittäjällä (MYEL-vakuutettu) omavastuu aika on sairastumispäivä + 3 seuraavaa arkipäivää.

Sairauspäivärahaa on haettava 2 kuukauden kuluessa sairausloman alkamisesta Kelasta (sairauspäiväraha hakemus SV 8 verkkoasioinnin kautta tai postitse). Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (A tai B). www.kela.fi.

Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivältä. Jos työkyvyttömyys kuitenkin jatkuu, voidaan vireille laittaa kuntoutustuki (määräaikainen työkyvyttömyyseläke) tai toistaiseksi myönnettävä työkyvyttömyyseläke.

Työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky ja selvitettävä yhdessä työnantajan ja työntekijän kanssa työhön paluun mahdollisuudet, jos työntekijän sairauspoissaolojaksot pitkittyvät tai toistuvat usein. Arvio on tehtävä viimeistään silloin, kun työntekijälle on maksettu sairauspäivärahaa 90 arkipäivää. Nämä 90 päivää voivat kertyä yhtäjaksoisesta työkyvyttömyydestä tai useista lyhyistä jaksoista.

Eläkkeensaajat eivät voi saada sairauspäivärahaa. Poikkeuksena ovat alle 68-vuotiaat eläkkeensaajat, jotka käyvät töissä eläkkeen ohella ja tulevat työkyvyttömiksi kyseiseen työhönsä. Sairauspäiväraha määräytyy tällöin eläkkeellä oloaikana ansaittujen tulojen perusteella.

Mikäli työkyvyttömyyden taustalla on liikennevahinko- tai työtapaturma, päivärahan myöntää liikennevahinko- tai tapaturmavakuutusyhtiö (ansionmenetyskorvaus/tapaturmapäiväraha).

Osasairauspäiväraha/Kela

Osasairauspäivärahan tarkoitus on tukea työkyvyttömän henkilön työssä pysymistä ja paluuta työhön. Kokoaikaisessa työsuhteessa oleva sopii työnantajansa kanssa työhön paluusta osa-aikaisesti. Tältä ajalta hän saa Kelan maksamaa osasairauspäivärahaa.

Osasairauspäiväraha on tarkoitettu 16–67-vuotiaalle kokoaikatyötä tekeväälle työntekijälle tai yrittäjälle. Osasairauspäivärahaa maksetaan ilman omavastuu-aikaa, kun se jatkuu välittömästi sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen.

Osasairauspäivärahaa voidaan hakea myös ilman edeltävää sairauspäivärahaa. Silloin siinä on omavastuu-aika, sairastumispäivä + 9 seuraavaa arkipäivää. Omavastuuajan työntekijän on oltava kokonaan pois työstä ja osa-aikainen työskentely voidaan aloittaa vasta tämän jälkeen.

Osa-aikaiseen työhön paluu on vapaaehtoinen järjestely. Siihen tarvitaan työntekijän ja työnantajan suostumus ja työajan ja palkan on vähennyttävä 40–60 % aiemmasta. Osasairauspäivärahaa maksetaan 12–120 arkipäivältä. Sen määrä on puolet täydestä päivärahasta.

Kuntoutusraha/Kela

16 – 67 -vuotiailla henkilöillä on oikeus kuntoutusrahaan ajalta, jolloin hän on kuntoutuksen vuoksi estynyt tekemästä työtä. Kuntoutusraha on ensisijainen sairauspäivärahaan nähden.

Kuntoutusrahaa maksetaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta, jonka tarkoituksena on henkilön työelämään pääsy, siinä pysyminen tai paluu siihen. Kuntoutusraha määräytyy yleensä hakijan vuositulojen perusteella.

Myös sopeutumisvalmennukseen ja kuntoutuksen osallistuvalla omaisella on mahdollisuus saada kuntoutusrahaa. Kuntoutusrahaa voivat maksaa myös eläkelaitokset ammatillisen kuntoutuksen ajalta.

Osakuntoutusraha/Kela

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös osakuntoutusrahana. Sitä voidaan maksaa silloin kun henkilö on työssä ja työaika lyhennetään vähintään 40 % normaalista työajasta kuntoutuspäivinä ja kun kuntoutus kestää matkoineen vähintään 4 tuntia tai estää muutoin tosiasiallisesti tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa.

Nuoren kuntoutusraha/Kela

Voidaan maksaa 16 – 19-vuotiaalle pitkäaikaissairaalle tai vaikeasti vajaakuntoiselle nuorelle, jonka opiskelu- ja/tai työkyky on sairauden vuoksi olennaisesti heikentynyt. Nuori tarvitsee erityisiä tukitoimia ja, että hänelle on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS) kunnan ja viranomaisten yhteistyönä. Tavoitteena on edistää nuoren ammatillista kuntoutumista ja työllistymistä.

Kuntoutustuki ja työkyvyttömyyseläke/Työeläkelaitos ja Kela

Työkyvyttömyysajan toimeentuloturva muodostuu kahdesta rinnakkaisesta toisiaan täydentävästä eläkkeestä, työeläkkeestä sekä mahdollisesta kansaneläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä edeltää yleensä 300 päivän sairauspäiväraha-aika.

Yleensä kansaneläke turvaa toimeentulon, jos henkilö ei saa työeläkettä tai sen määrä on pieni. Kansaneläkettä ei saa, jos muut eläkkeet ja korvaukset ylittävät tietyn rajan.

Perusteet eläkkeelle siirtymiseen ovat erilaisia. Pitkäkestoinen sairausloma/työkyvyttömyys on yksi peruste. Kuntoutus on aina ensisijaista eläkkeelle siirtymiseen nähden ja kuntoutusmahdollisuudet selvitetään ennen eläkeratkaisua.

Työkyvyttömyyseläkkeitä ovat

- täysi työkyvyttömyyseläke (myönnetty toistaiseksi)
- osakuntoutustuki (määräaikainen osatyökyvyttömyyseläke)
- osatyökyvyttömyyseläke (myönnetty toistaiseksi)
- kuntoutustuki (määräaikainen työkyvyttömyyseläke)

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen voi saada työntekijä, jolla on työkykyä alentava sairaus tai vamma ja jonka työkyky on alentunut vähintään vuoden ajaksi yli 60 prosenttia. Työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi, jos työkyvyn palautuminen ei ole kuntoutuksen keinoin todennäköistä. Yleensä työkyvyttömyyseläkettä edeltää Kelan maksama sairauspäiväraha. Työkyvyttömyyseläke jatkuu vanhuuseläkeikään saakka (työkyvyttömyyseläkkeen alkamisen aikainen alin vanhuuseläkeikä määrää, milloin eläke muuttuu automaattisesti vanhuuseläkkeeksi, Kelassa

65 vuotta), ellei työkyvyssä tapahdu muutoksia. Eläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää työhönmenon vuoksi.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen voi saada, jos työkyky on alentunut vähintään 40 prosenttia, mutta alle 60 prosenttia. Osatyökyvyttömyyseläkettä voidaan maksaa vain työeläkejärjestelmän kautta.

Jos tavoitteena on työkyvyn palautuminen kuntoutumisen keinoin, myönnetään eläke määräaikaisena. Määräaikainen työkyvyttömyyseläke on nimeltään kuntoutustuki. Kuntoutustuki voidaan myöntää myös osaaikaisena. Kuntoutustuen edellytyksenä on hyväksyty hoito- ja kuntoutussuunnitelma.

Työkyvyttömyyseläkettä haetaan Kelan ja Eläketurvakeskuksen yhteisellä hakemuksella postitse tai verkkoasioinnin kautta (ETK/Kela 7002). Yksi hakemuslomake riittää, vaikka haetaan sekä kansaneläkettä että työeläkettä. Hakemuksen liitetään lääkärin B-lausunto, jossa on otettu kantaa työkykyyn.

Mikäli työkyvyttömyyden taustalla on liikennevahinko- tai työtapaturma, työkyvyttömyyseläkkeen myöntää liikennevahinko- tai tapaturmavakuutusyhtiö (ansionmenetykskorvaus/tapaturmaeläke). Lisätietoja saa Kelasta ja Eläketurvakeskuksesta tai vakuutusyhtiöstä, jossa henkilö on työeläkevakuutettu tai tapaturma-/liikennevakuutusyhtiöstä.

www.kela.fi

www.tyoelake.fi

Vammaistuki aikuiselle/Kela

16 vuotta täyttäneen vammaistuen tarkoitus on helpottaa selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, työssä ja opiskelussa. Vammaistukea maksetaan 16 - 67 -vuotiaalle sairaalle tai vammaiselle henkilölle, jonka toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan.

Toimintakyvyn katsotaan heikentyneen silloin, kun sairaus tai vamma heikentää kykyä

- huolehtia itsestään
- selviytyä välttämättömistä kotitaloustöistä tai
- selviytyä työ- ja opiskelutehtävistä

Lisäksi sairauden tai vamman tulee aiheuttaa

- haittaa (arvioidaan yleensä lääketieteellisin perustein)
- avuntarvetta
- ohjauksen ja valvonnan tarvetta

Vammaistukea ei voida myöntää, jos henkilö saa

- Kelasta tai työeläkelaitoksesta vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, täyttä työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea, leskeneläkettä ja on yli 65-vuotias tai yksilöllistä varhaiseläkettä tai vastaava etuutta ulkomailta
- tapaturman tai liikennevahingon perusteella maksettavaa täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai sellaista ansionmenetykskorvausta, jota maksetaan, kun liikennevahingon sattumisesta on kulunut vuosi

Vammaistukea maksetaan myös pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalle, mutta tuki otetaan huomioon pitkäaikaishoidon maksussa, jotka kunta tai laitos perii.

Vammaistukea haetaan verkkoasioinnin kautta tai Kelasta erillisellä hakemuksella (EV256). Hakemus täytetään huolellisesti ja siihen liitetään/skannataan alkuperäinen lääkärinlausunto C.

- 6 kuukauden takautuva haku- ja maksuaika
- veroton

Vammaistuki on porrastettu kolmeen (3) ryhmään haitan, avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Erityiskustannukset voivat korottaa perustuen korotetuksi tueksi.

1. Perusvammaistuki **93,05 €/kk**

Sairaus tai vamma aiheuttaa olennaista haittaa

2. Korotettu vammaistuki **217,13 €/kk**

Sairaus tai vamma aiheuttaa huomattavaa haittaa tai säännöllistä ohjausta ja valvontaa tai toisen henkilön antamaa apua henkilökohtaisissa toiminnoissa, kotitaloustöissä ja asiointissa kodin ulkopuolella viikoittain.

3. Ylin vammaistuki **421,03 €/kk**

Vaikeasti vammainen henkilö. Runsas ohjaus tai valvonta tai päivittäinen toisen henkilön apua henkilökohtaisissa toiminnoissa; mm. pukeutuminen, peseytyminen, liikkuminen ja toiminnot, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Sokea, liikuntakyvytön tai varhaiskuuro hakija on aina oikeutettu ylimpään vammaistukeen.

Henkilökohtaisilla toiminnoilla tarkoitetaan mm. pukeutumista, peseytymistä, liikkumista tai toimintoja, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Eläkettä saavan hoitotuki/Kela

Eläkettä saavan hoitotuki on tarkoitettu tukemaan pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeensaajan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kuntoutustaan ja hoitoaan. Tuki korvaa osin myös toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuvia kustannuksia.

Oikeus hoitotukeen on Suomessa asuvalla 16 vuotta täyttäneellä henkilöllä, jonka toimintakyky on alentunut sairauden tai vamman vuoksi vähintään 1 vuoden ja hän saa

- Vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä (kansaneläke tai työeläke)
- työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea
- leskeneläkettä ja on yli 65-vuotias
- täyteen työkyvyttömyyteen perustuvaa lakisääteisen tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain mukaista jatkuvaa eläkettä tai korvausta
- tai ulkomailta vastaavia etuuksia

Hoitotukea ei voi saada, jos henkilö saa pelkästään osatyökyvyttömyyseläkettä, osa-aikaeläkettä tai työttömyyseläkettä. Toimintakyvyn katsotaan olevan heikentynyt, kun sairaus tai vamma heikentää kykyä

- huolehtia itsestään (esim. peseytyä tai pukeutua)
- tehdä välttämättömiä kotitaloustöitä tai
- asioida kodin ulkopuolella

Lisäksi sairauden tai vamman pitää aiheuttaa säännöllistä

- avuntarvetta tai
- ohjauksen tai valvonnan tarvetta

Eläkettä saavan hoitotukea voi hakea verkkoasioinnin kautta tai postitse Kelasta (hakemus EV 256). Hakemukseen liitetään/skannataan alkuperäinen lääkärintlausunto C tai muu lääkärintlausunto, josta ilmenee tarvittavat tiedot.

- 6 kuukauden takautuva haku- ja maksuaika
- verotonta tuloa, myönnetään toistaiseksi tai määräajaksi

Eläkettä saavan hoitotuki on porrastettu kolmeen (3) ryhmään avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä määrän perusteella. Erityiskustannukset voivat korottaa perustuen korotetuksi tueksi

1. Perushoitotuki

71,21 €/kk

Vähintään viikoittainen toisen henkilön avun tai ohjauksen ja valvonnan tarve henkilökohtaisissa toiminnoissa. Jos avun ohjauksen ja valvonnan tarve on on pelkästään kotitaloustöissä tai asioiden hoidossa, hoitotukea ei voida myöntää. Sokealla ja liikuntakyvyttömällä on aina oikeus vähintään perushoitotukeen.

2. Korotettu hoitotuki

155,15 €/kk

Jokapäiväinen aikaa vievä avun tarve useissa henkilökohtaisissa toiminnoissa (esim. syömisessä, pukeutumisessa, peseytymisessä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa) tai huomattavassa määrin säännöllinen ohjauksen ja valvonnan tarve

3. Ylin hoitotuki

328,07 €/kk

Ympäri vuorokautinen toisen henkilön hoidon ja valvonnan tarve ja henkilö pärjää yksin vain lyhyen aikaa.

Henkilökohtaisilla toiminnoilla tarkoitetaan mm. pukeutumista, peseytymistä, liikkumista tai toimintoja, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Erityiskustannusten vaikutus vammaisetuuksiin

Vammaisetuuksia (16 vuotta täyttäneen vammaistuki sekä eläkettä saavan hoitotuki) ei voi saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Tukien myöntäminen edellyttää aina vammasta ja sairaudesta aiheutuvaa haittaa tai avun, ohjauksen tai valvonnan tarvetta.

Hoitotukea myönnettäessä arvioidaan aina avun, ohjauksen ja valvonnan tarvetta sekä 16 vuotta täyttäneen vammaistuessa lisäksi sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa haittaa.

Erityiskustannukset voivat korottaa tuen määrän vain perustuesta korotetuksi tueksi.

Erityiskustannukset ovat tarpeellisia ylimääräisiä kustannuksia, jotka sairaus tai vamma aiheuttaa henkilölle. Kustannuksina hyväksytään yleensä vain jatkuvat kustannukset, jolloin niitä tulee olla vähintään 6 kuukauden ajalta.

Erityiskustannuksia ovat esimerkiksi

- sairaanhoito- ja lääkekulut
- hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuvat matkakustannukset
- kotipalvelun tai kotisairaanhoidon kustannukset

Erityiskustannuksiksi ei lueta esimerkiksi normaaleja ruoka- tai vaatekuluja, harrastustoiminnan, laitteiden hankinnan tai auton kuluja.

Huomioon otettavat erityiskustannukset määritellään laissa.

Toimeentulotuki/Kela ja sosiaalitoimisto

Jos tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin, jokapäiväisiin menoihin (esim. asuminen, ruoka ja terveydenhuoltomenot) voi syntyä oikeus toimeentulotukeen. Toimeentulotuki on muuta toimeentuloturvaa täydentävää yksilökohtaista ja viimesijaista taloudellista tukea, ensin tulee hakea muut tuet. Perustoimeentulotuki haetaan Kelasta verkosta tai postittamalla lomake (TO1) liitteineen Kelaan. Tukea voi hakea myös suullisesti. Ensimmäinen on aina haettava perustoimeentulotuki Kelasta.

www.kela.fi

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea haetaan kotikunnan sosiaalitoimistosta. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää erityismenoihin (esim. ylimääräiset asumismenot tai pitkäaikainen vaikea sairaus), joihin pelkkä perustoimeentulotuki ei riitä. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteista päättää kunta. Lisätietoja oman kunnan internet sivuilta.

KOTONA SELVIYTYMISEN TUKIMUODOT

Kotihoito / Kotikunta

Kotihoidon palvelujen tarkoituksena on tukea ja auttaa kotona selviytymistä, jos toimintakyky on alentunut esimerkiksi vammasta tai sairaudesta johtuen. Kotihoito voi olla tilapäistä tai jatkuvaa.

Kotihoidon tukipalveluina voidaan järjestää mm. ateriapalvelua, saunapalvelua, turvapalvelua, kauppapalvelua sekä sosiaalihoitolaisten mukaista kuljetuspalvelua. Kunnan kotihoidon palveluita täydentävät usein yksityisten ja järjestöjen antamat palvelut (palvelusetelit).

Säännöllisesti kotihoidon palveluita tarvitsevien ja heidän omaistensa kanssa laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma, jossa palveluiden tarve arvioidaan ja kirjataan. Useimmissa kunnissa kotihoidon apua voi saada myös iltaisin ja öisin, (ns. ilta- ja yöpartiot).

Kotihoidon palvelut ovat maksullisia, maksut on yleensä porrastettu asiakkaan tulojen ja palveluun käytetyn ajan mukaan. Tilapäisestä käynnistä tai tukipalveluista veloitetaan kertamaksu. Jatkuvasta hoidosta tai palvelusta laskutetaan asiakkaan tulojen mukaan.

Useissa kunnissa on järjestetty pitkäaikaissairaille ja vammaisille henkilöille erilaista palvelukeskus- ja päiväkeskustoimintaa. Näissä keskuksissa järjestetään mm. ateriapalveluja, erilaista virkistys- ja harrastustoimintaa sekä kuntouttavaa toimintaa.

Kotisairaanhoido on hoitoa ja huolenpitoa asiakkaasta, joka ei sairauksiensa vuoksi kykene käyttämään kodin ulkopuolisia terveystalveluita. Kotisairaanhoidoon sisältyy yleensä lääkärin ja/tai kotisairaanhoidajan palvelut, tarvittaessa kotikäynnit. Kotisairaanhoidon palvelut ovat maksullisia.

Jos henkilön kotona selviytyminen ei ole mahdollista kotiin järjestettyjen palvelujen turvin, voi kotihoidon kautta hakea sosiaalihoitolain mukaista palveluasumista. Palveluasumisen perustalveluita ovat ateria-, hygieniä-, turva- ja siivouspalvelut sekä asiointiapu ja avunsaantimahdollisuus kaikkina vuorokauden aikoina.

Lisätietoja saa oman kunnan kotihoidosta tai kunnan internetsivuilta.

Omaishoidon tuki/Kotikunta

Omaishoitolaissa omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitajalla tarkoitetaan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt kunnan kanssa omaishoitosopimuksen, johon liittyy hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta (3 lakisääteistä vapaapäivää) ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoidon tukeen sisältyviä tai sitä täydentäviä palveluja voivat olla esimerkiksi apuvälinepalvelut, kotipalvelut ja kotisairaanhoido tai lyhytaikainen laitoshoido.

Omaishoidosta maksetaan hoitopalkkiota. Omaishoidon palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Muutoin tuen suuruus on kuntakohtainen.

Omaishoidon tuki on harkinnanvarainen etuus. Se on veronalaista tuloa ja antaa eläkeoikeuden hoitajalle edellyttäen, ettei hän ole jo eläkkeellä. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto.

Lisätietoja ja hakemuksia saa oman kunnan kotipalvelunohjaajalta tai omaishoidon tuen palveluohjaajilta.

Kuljetuspalvelut/Kotikunta

Kuljetuspalvelut on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät pysty käyttämään julkisia liikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kunta voi myöntää kuljetuspalveluja joko vammaispalvelulain perusteella tai harkinnanvaraisena kuljetuspalveluna.

Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu

Vammaispalvelulain mukaan vammaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Kuljetuspalvelut ja siihen liittyvät saattajapalvelut kuuluvat vammaispalvelulaissa kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin ja ovat tarkoitettu vaikeavammaisille. Heillä on näihin palveluihin oikeus, mikäli vamman tai sairauden edellyttämä tarve on todettavissa. Yleensä

kuljetuspalvelut ovat taksilla tai invataksilla tehtäviä asiointi- ja virkistäytymismatkoja.

Kunnan on järjestettävä kuljetuspalveluja saattajapalveluineen

- välttämättömät työhön ja opiskeluun liittyvät matkat, näiden lisäksi
- vähintään 18 yhdensuuntaista asiointi- ja vapaa-ajan matkaa kuukaudessa

Kuljetuspalveluita myönnetään yleensä henkilön asuinkunnan alueella tapahtuviin tai lähikuntiin ulottuviin matkoihin. Useimmiten kuljetuspalvelumatkojen omavastuuosuus on saman suuruinen kuin julkisen liikenteen taksa kunnassa.

Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua haetaan kunnan sosiaalitoimiston kautta. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (B- tai C-lausunto, hoitokertomusteksti tai kopio näistä).

Lääkärintodistuksessa tulee ilmetä vammaisuus suhteessa haettavaan etuuteen. Myös muiden tahojen, esim. kuntouttavien terapeuttien tai kuntoutusohjaajan suositukset voidaan liittää hakemukseen.

Vammaispalvelulain mukaisten etuisuuksien ja palveluiden myöntämiseen ei vaikuta henkilön tulot tai omaisuus.

Harkinnanvarainen kuljetuspalvelu

Tämä kuljetuspalvelu on harkinnanvarainen ja määrärahojen puitteissa myönnettävä kotihoidon tukipalvelu. Se on suunnattu huonokuntoisille ja ikääntyneille henkilöille.

Kuljetuspalvelu kohdistetaan erityisesti sellaisille henkilöille, jotka eivät ole oikeutettuja vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun, mutta joiden kotona selviytymisen kannalta kuljetuspalvelujen järjestäminen on välttämätöntä.

Harkinnanvaraisen kuljetuspalvelun myöntämiseen vaikuttavat hakijan sekä mahdollisen puolison tulot. Kuljetuspalvelua haetaan kunnan kotihoidon kautta.

Henkilökohtainen apu/Kotikunta: Vammaispalvelut

Henkilölle voidaan järjestää vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua, mikäli hän tarvitsee välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua kotona ja kodin ulkopuolella eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä toimintarajoitteista. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää kuitenkin, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.

Henkilökohtainen apu perustuu vammaispalvelulakiin. Lain mukaan vammaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Henkilökohtainen apu kuuluu vammaispalvelulaissa kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin ja siihen kuuluvat palvelut ja tukitoimet on tarkoitettu vaikeavammaisille. Heillä on näihin palveluihin ja tukitoimiin oikeus, mikäli vamman tai sairauden edellyttämä tarve on todettavissa.

Henkilökohtaista apua haetaan kunnan sosiaalitoimiston kautta.

Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (B- tai C-lausunto, hoitokertomusteksti tai kopio näistä). Lääkärintodistuksessa tulee ilmetä vammaisuus suhteessa haettavaan etuuteen. Myös muiden tahojen, esim. kuntouttavien terapeuttien tai kuntoutusohjaajan suositukset voidaan liittää hakemukseen. Vammaispalvelulain mukaisten etuisuuksien ja palveluiden myöntämiseen eivät vaikuta henkilön tulot tai omaisuus.

Henkilökohtaista apua voidaan myöntää

- päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee
- muihin toimintoihin kuten harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta

Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet/ Kotikunta: Vammaispalvelut

Asunnon muutostöillä ja asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamisella pyritään mahdollistamaan vammaisen henkilön asuminen omassa kodissa.

Kunta korvaa vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöiden aiheuttamat kohtuulliset kustannukset vammaispalvelulain mukaan. Kunta voi antaa myös asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. Lain mukaan vammaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Asunnonmuutostyöt kuuluvat vammaispalvelulaissa kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin ja siihen kuuluvat palvelut ja tukitoimet on tarkoitettu vaikeavammaisille. Heillä on näihin palveluihin ja tukitoimiin oikeus, mikäli vamman tai sairauden edellyttämä tarve on todettavissa.

Korvattavia kustannuksia ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät asunnon muutostyöt kuten kynnysten poistaminen, ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, tarvittavien tukikaiteiden hankkiminen, WC-peseytymistilojen muuttaminen vammaisen tarpeita vastaavaksi. Asunnon muutostöiksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu ja esteiden poistaminen asunnon välittömästä läheisyydestä. Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet.

Vammaispalvelulain mukaisia asunnonmuutostöitä haetaan kunnan sosiaalitoimen kautta. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (B- tai C-lausunto, hoitokertomusteksti tai kopio näistä). Lääkärintodistuksessa tulee ilmetä vammaisuus suhteessa haettavaan etuuteen. Myös muiden tahojen, esim. hoitavien terapeuttien tai kuntoutusohjaajan suositukset voidaan liittää hakemukseen. Vammaispalvelulain mukaisten etuisuuksien ja palveluiden myöntämiseen ei vaikuta henkilön tulot tai omaisuus.

Jos henkilö ei ole oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin asunnon muutostöihin, hän voi tiedustella muutostyö- ja korjausavustuksia kunnan asuntotoimistosta. Valtion rahoittaman korjausavustuksen saamiseen vaikuttavat hakijaperheen tulot ja varallisuus.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet ja taloudelliset tukitoimet/Kotikunta: Vammaispalvelut

Kunta voi myöntää taloudellista tukea päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan. Tällaisia koneita voivat olla esim. kodinkoneet tai auto. Taloudellisesta tukea voidaan myöntää vammaispalvelulain mukaan. Tuki on kunnan määrärahoihin sidottu.

Kodinkoneen ja laitteen korvaaminen on yleensä tarkoituksenmukaista silloin, kun vammaisen henkilö kykenee koneen avulla huolehtimaan omatoimisesti kotitöistä tai osasta niitä. Olennaista on, että kodinkone on vamman tai sairauden vuoksi välttämätön. Koneiden ja laitteiden hankintaan myönnettävä tuki on yleensä 50 % todellisista kohtuullisista kustannuksista.

Taloudellista tukea auton hankintaan ja vamman vaatimiin auton lisälaitteisiin sekä auton välttämättömiin muutostöihin voidaan myöntää silloin, kun vammaisen henkilö ei pysty käyttämään joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Tukea auton hankintaan ja lisälaitteisiin myönnetään ensisijaisesti silloin, kun oman auton käyttö mahdollistaa työssäkäynnin, opiskelun tai muun aktiivisen toiminnan.

Tuki auton hankintaan on kunnan määrärahoihin sidottu. Autoavustuksen määrä on puolet kohtuuhintaisen auton hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista. Autoon voidaan myöntää myös vamman kannalta tarpeellisia lisälaitteita (esim. ajohallintalaitteet, kääntyvä istuin) ja autoon tehtävät tarpeelliset muutostyöt.

Taloudellista tukea voi hakea myös ylimääräisiin vaate- ja ravintokustannuksiin. Ylimääräisiä vaatekustannuksia voidaan korvata vammaiselle henkilölle silloin, kun vamma tai sairaus aiheuttaa vaatteiden tavanomaista huomattavaa suurempaa kulumista tai kun henkilö ei vammansa takia voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita. Ylimääräiset ravintokustannukset voidaan korvata silloin, kun henkilö joutuu käyttämään erityisravintovalmisteita vammansa tai sairautensa takia.

Vammaispalvelulain mukaisia päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavia välineitä ja taloudellisia tukitoimia haetaan kunnan sosiaalitoimen kautta. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (B- tai C-lausunto, hoitokertomusteksti tai kopio näistä). Lääkärintodistuksessa tulee ilmetä vammaisuus suhteessa haettavaan etuuteen. Myös muiden tahojen, esim. kuntouttavien terapeuttien tai kuntoutusohjaajan suositukset voidaan liittää hakemukseen. Vammaispalvelulain mukaisten etuisuuksien ja palveluiden myöntämiseen ei vaikuta henkilön tulot tai omaisuus.

Palveluasuminen/Kotikunta

Kunta voi järjestää palveluasumista vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain perusteella.

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

Vammaispalvelulain mukaan vammaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluontoisesti vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti. Henkilö, joka on jatkuvan laitoshoidon tarpeessa, ei kuulu lain soveltamisen piiriin.

Palveluasumiseen kuuluvat asunto ja asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Tällaisia palveluja ovat mm. avustaminen liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa, asunnon siivoamisessa, sekä ne palvelut, joita tarvitaan asiakkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Palveluasuminen voidaan toteuttaa henkilön omassa kodissa tai muussa kunnan järjestämässä asumismuodossa, esim. palvelutalossa.

Palveluasumiseen liittyvät palvelut voidaan toteuttaa kotipalvelun avulla, omaishoidon tuella tai henkilökohtaisena apuna tai yhteen sovittamalla kaikkia edellä mainittuja palveluita. Vammaispalvelulakiin liittyvän

palveluasumisen palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista haetaan kunnan sosiaalitoimiston kautta. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus (B- tai C-lausunto, hoitokertomusteksti tai kopio näistä), jossa mahdollisimman tarkka kuvaus toimintakyvystä. Lääkärintodistuksessa tulee ilmetä vammaisuus suhteessa haettavaan etuuteen. Myös muiden tahojen, esim. hoitavien terapeuttien tai kuntoutusohjaajan suositukset voidaan liittää hakemukseen. Vammaispalvelulain mukaisten etuisuuksien ja palveluiden myöntämiseen ei vaikuta henkilön tulot tai omaisuus.

Sosiaalihuoltolain mukainen palveluasuminen

Palveluasumista voi hakea myös sosiaalihuoltolain mukaan. Tämä palveluasuminen on kohdistettu lähinnä iäkkäille henkilöille tai sellaisille henkilöille, jotka eivät ole oikeutettuja vammaispalvelulain mukaiseen palveluasumiseen

Palveluasuminen toteutetaan mm. vanhuksille tarkoitetuissa palvelutaloissa. Tavoitteena on tukea toimintakykyään menettäneen henkilön mahdollisimman itsenäistä asumista palvelutalossa. Selviytymistä tukevia palveluita ovat mm. ateria-, hygieniä-, turva- ja siivouspalvelut sekä asiointiapu ja avunsaantimahdollisuus kaikkina vuorokaudenaikoina.

Asukas maksaa itse vuokran ja muut asumiseen liittyvät maksut, kuten veden ja sähkön. Kunta perii palvelumaksun, joka on korvausta asukkaan käyttämistä palveluista. Maksut määräytyvät palvelun määrän ja asiakkaan tulojen perustella. Sosiaalihuoltolain mukaista palveluasumista tiedustellaan kunnan kotihoidosta.

Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu tulkkauspalvelu/Kela

Kelan tulkkauspalvelun tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön omatoimista ja itsenäistä suoriutumista tasa-arvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Tulkkauspalvelua voivat saada henkilöt, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma ja käytössä on toimiva kommunikointimenetelmä. Palvelu on tarkoitettu henkilöille, joilla on tavanomaista kommunikointia rajoittava vamma, selkeä tarve tulkkauspalvelulle ja hän hyötyy siitä. Esim. aivoverenkiertohäiriön seurauksena tullut afasia (puheen tuottamisen ja/tai ymmärtämisen vaikeus) saattaa aiheuttaa vammaisen tulkkauspalvelun tarvetta.

Tulkkauspalvelua voi käyttää esimerkiksi asioimiseen, yhteiskunnalliseen osallistumisen virkistykseen tai työssä käynnin apuna. Pitkäaikaista opiskelua varten tulkkauspalvelua voi hakea erikseen. Tulkkauspalvelun käyttö on maksutonta. Asiakas voi halutessaan vaikuttaa siihen kuka hänelle tulkaa ottamalla käyttöön henkilökohtaisen tulkkilistan.

Oikeutta tulkkauspalveluun haetaan Kelasta lomakkeella Vammaisen henkilön tulkkauspalveluhakemus (TU 1). Hakemuksen liitetään

- asiakasprofiililomake (TU 11) ja
- sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijan tai muun asiantuntijan lausunto tulkkauspalvelun tarpeesta ja vamman laadusta

Puhevammaisen tulkkauspalvelun vähimmäistuntimäärä on 180 tuntia vuodessa. Tulkkaustunteja voi saada enemmänkin, jos se on perusteltua. Lisätuntien myöntämisessä otetaan huomioon käyttäjän yksilölliset tarpeet.

AUTON HANKINTAAN JA KÄYTTÖÖN LIITTYVÄ AVUSTUS

Autoveronpalautus ja – huojenus/Tulli, Autoverotus

Autoverolain 51 §:n perusteella voidaan Suomessa ensi kertaa rekisteröidystä autosta palauttaa vammaiselle henkilölle auton hintaan sisältyvä autovero joko kokonaan tai osittain. Autoveronpalautusta myönnetään hakijan vamman laadun ja vaikeuden perusteella ja tuelle on määritelty enimmäisraja. Vamman laadun ja vaikeusasteen määrittää aina lääkäri.

Autoveronpalautusta voi saada seuraavissa tapauksissa

- Henkilön liikunta- tai näkövammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 80 % ja auto tulee hänen henkilökohtaiseen käyttöönsä
- Henkilön vammasta johtuva pysyvä haitta-aste on vähintään 60 % ja auto on hänelle tarpeellinen työn, toimen tai ammattiin liittyvän opiskelun vuoksi
- Henkilön alaraajan tai alaraajojen puuttuminen tai toimintakyvyttömyys aiheuttaa pysyvän 40 %:n haitta-asteen ja auto on hänelle tarpeellinen työn, toimen tai ammattiin liittyvän opiskelun vuoksi

Palautettavalle autoverolle on asetettu enimmäisrajat. Palautusta on haettava 6 kk:n kuluessa auton rekisteröintipäivästä. Palautuksesta voi hakea myös ennakkopäätöstä. Tämä on voimassa 6 kuukautta.

Haetaan vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella. Postitusosoite; Verohallinto / Autoverotus, PL 1000, 10901 HANKO. Liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto (B), jossa pitää olla tarkka kuvaus liikunta- ja toimintahaitasta. Hakijan haitta-astetta ei lääkärintodistuksessa tule arvioida.

Autoverolain 50 § perusteella voi hakea autoverosta huojusta muiden erityisen painavien syiden perusteella, mikäli 51 §:n ehdot eivät täyty, mutta auto on henkilökohtaisen liikkumisen vuoksi tarpeellinen.

Huojennusta voi hakea myös etukäteen. Verohuojennusta myönnettäessä otetaan huomioon mm. vamman laatu, auton tarpeellisuus ja perheen taloudellinen ja muu sosiaalinen tilanne. Autoveronhuojennusta haetaan kirjallisesti osoitteesta; Verohallinto / Autoverotus, PL 42, 00052 VERO

Auton hankintaan ja auton apuvälineisiin voi hakea taloudellisista tukea myös vammaispalvelulain perusteella. Katso sivu 32.

www.vero.fi

www.invalidiliitto.fi

Vapautus ajoneuvoverosta/Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi

Autoverolain 50 §:n ja 51 §:n mukaan autoveron palautuksen saaneet saavat vapautuksen ajoneuvoveron perusverosta ilman hakemusta, kun autoveron palautuksesta on merkintä ajoneuvorekisterissä.

Muussa tapauksessa vapautusta tulee hakea **Liikenteen turvallisuusvirastolta** lomakkeella Vapautus ajoneuvoveron perusverosta vammaisuuden perusteella (D602). Henkilö, jolla on vammaisen pysäköintilupa, voi saada hakemuksesta vapautuksen. Vapautusta voi hakea myös netissä.(www.trafi.fi)

Vammaisen pysäköintilupa /Trafi

Vammaisen pysäköintilupa voidaan myöntää joko vammaiselle henkilölle tai vaikeasti vammaisen henkilön kuljetusta varten. Lupa on henkilökohtainen ja se kelpaa kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Pysäköintilupa voidaan myöntää henkilölle seuraavista syistä:

- Sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta estää henkilöä itsenäisesti kävelemästä ilman toisen henkilön apua ja tästä liikkumista vaikeuttavasta sairaudesta, viasta tai vammasta johtuva haitta kuuluu vähintään haittaluokkaan 11
- Jos vammaisuus aiheutuu heikentyneestä näöstä, on näöntarkkuuden oltava paremmassa silmässä enintään 0,1, tai näkökyky kokonaisuudessaan arvioiden on vähintään haittaluokan 17 mukainen.

Vaikeasti vammaisen henkilön kuljettamista varten lupa voidaan myöntää, jos kuljetettavalla on säännöllinen tai usein toistuva kuljetustarve eikä hän selviydy kuljetuksen jälkeen ilman saattajaa.

Päätöksen siitä, täytyvätkö myöntämisen edellytykset, tekee lääkäri. Jos henkilöllä on pysyvä haitta, pysäköintilupa myönnetään 10 vuodeksi. Muussa tapauksessa lupa myönnetään lääkärin lausunnossa erikseen ilmoittamaksi ajaksi.

Hakeminen

Vammaisen pysäköintilupaa voidaan hakea Trafian sähköisen Oma asiointipalvelun kautta tai jättää hakemuksen Ajovarman palvelupisteeseen.

Samalla voi hakea vapautusta ajoneuvon perusverosta. Hakemukseen tulee liittää Trafian lääkärinlausunto vammaisen pysäköintilupaa varten.

Ajovarman palvelupisteiden yhteystiedot löytyvät osoitteesta:

www.ajovarman.fi

VEROTUS

Invalidivähennys

Kunta- ja valtionverotuksessa voidaan tehdä invalidivähennys, jolloin pysyvän invaliditeetin on oltava vähintään 30 %. Vähennyksen saamiseksi on verottajalle toimitettava lääkärinlausunto, josta ilmenee haitta-aste.

Työkyvyttömyyseläkkeellä invaliditeetti on aina 100 %, osa-eläkettä saavan 50 % ilman eri selvitystä. Oikeus säilyy vaikka työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Veromaksukyvyn alentumisvähennys

Veromaksukyvyn alentumisvähennystä voidaan hakea, jos verovelvollisen maksukyky on hänen sekä hänen perheensä käytettävissä olevat tulot ja varallisuus huomioiden erityisestä syystä oleellisesti vähentynyt. Erityinen syy voi olla esimerkiksi sairaus.

Vähennys on harkinnanvarainen. Jos vähennystä haetaan sairauden takia, tarvitaan lääkärinlausunto hakemuksen liitteeksi. Alentumisvähennystä haetaan verovirastosta. www.vero.fi

Kotitaloustyön vähennys

Kotitalousvähennys on verovähennys, jonka voi saada kotona teetetyistä kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä. Vähennystä voi saada myös tietotekniikan asennus- ja neuvontapalveluista.

Vähennyksen voi saada myös työstä, jota on tehty esim. verovelvollisen, hänen puolisonsa tai edesmenneen puolisonsa vanhempien käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa.

Kotitalousvähennyksen määrä on 15 % maksetusta palkasta. Lisäksi voi vähentää palkan sivukulut. Yrittäjälle tai yritykselle maksetusta työkorvauksesta on vähennys 40 % prosenttia. Yrityksen tulee kuulua ennakkoperintärekisteriin.

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä vuonna 2020 on 2250 € vuodessa. Samassa taloudessa asuvat henkilöt voivat vähentää kumpikin maksimimäärän omassa verotuksessaan. Vähennettävien kustannusten omavastuu henkilöä kohti on 100€.

Vähennys on vuosikohtainen ja enimmäismäärä henkilökohtainen.

Kotitalousvähennystä haetaan verotoimistosta. www.vero.fi

POTILAAN OIKEUSTURVA

Terveydenhuollon palveluja käyttävällä on oikeus saada riittävät tiedot hoitoonsa liittyvistä asioista ja vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin.

Sairastuneen oikeusturvaa säätelevät lait:

1. Potilasvakuutuslaki. Ilmoitus potilasvahingosta tehdään Potilasvakuutuskeskukseen, jonka päätöksen perusteella voi hakea korvausta.
2. Lääkevahinkovakuutus. Ilmoitus lääkevahingosta tehdään Suomen Keskinäiselle Lääkevahinkovakuutusyhtiölle, jolta voi hakea korvausta.
3. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sisältää mm. potilaan hoitoon, kohteluun ja tiedonsaantiin liittyvät keskeiset periaatteet.
4. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sisältää sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät periaatteet.
5. Hallintolaissa säädetään mm. viranomaisen neuvontavelvollisuudesta.

Oikeuksien selvittämisessä voi ohjeita ja apua pyytää sairaalan tai terveyskeskuksen sosiaalityöntekijältä, potilasasiamieheltä tai kuntoutusohjaajalta. Sosiaalipalveluihin liittyvissä kysymyksissä voi kääntyä myös sosiaaliasiamiehen puoleen.

LIITE 1: POTILAALTA PERITTÄVÄT MAKSUT TAYSISSA 2020

Potilasmaksut perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista annettuun lakiin ja asetukseen sekä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hallituksen tekemiin päätöksiin. Asiakasmaksuista lähetetään lasku jälkikäteen.

Huomaathan, että maksut voivat vaihdella terveydenhuollon yksiköiden välillä.

Poliklinikkamaksu

41,20 €/käynti

Lukuun ottamatta psykiatrian poliklinikan käyntiä, joka on maksuton.

Sotaveteraaneilta ei peritä poliklinikkamaksua.

Hoitopäivämaksut lyhytaikaisessa laitoshoidossa

Vuodeosastomaksu peritään sairaalassaolopäivältä, myös lähtöpäivältä.

Somaattisella vuodeosastolla

47,90 €/hoitopäivä

Psykiatrisella vuodeosastolla

22,50 €/hoitopäivä

Pitkäaikaissairaanhoidon maksut ovat tulojen mukaiset.

Alle 18-vuotiaan yli 7 hoitopäivän omavastuuosuuden jälkeen ei peritä

hoitopäivämaksua kalenterivuoden aikana. Asiakkaan tulee esittää tositteet muualta kuin Taysissa saadusta vuodeosastohoidosta.

Kuntoutushoidon maksu

Lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen tarkoittamalle vammaiselle henkilölle laitoshoidona annettu kuntoutushoito

16,90 €/hoitopäivä

Sarjahoitomaksu

9,00 €/hoitokerta

- jatkuvasta dialyysihoito
- lääkinällinen kuntoutus esim. fysio-, toiminta- ja psykoterapia
- puhe- ja äänihoito
- säde- ja sytostaattihoido
- tai muu vastaava hoito

Sotaveteraaneilta ei peritä sarjahoitomaksua.

Sarjahoitomaksu peritään enintään 45 hoitokerralta kalenterivuodessa. Alle 18-

vuotiaalle sarjahoidolle on maksuton. Asiakkaan tulee esittää tositteet muualla kuin Taysissa saadusta sarjahoidosta.

Peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu 50,80 €

Peritään käyttämättä ja perumatta jätetystä 15 vuotta täyttäneen asiakkaan varaamasta poliklinikkakäynnistä tai kalliista kuvantamistutkimuksesta esim. tietokonetomografia-, tai angiografiatutkimus.

Päiväkirurgian toimenpidemaksu 116,10 €

Peritään sekä polikliinisenä käyntinä että vuodeosastohoitona tehdystä päiväkirurgisesta toimenpiteestä.

Asiakasmaksukatto 683 €

Asiakasmaksukortilla seurataan kunnallisen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon laitoshoidon maksujen määrää. Kalenterivuoden aikana asiakkaalle aiheutuville kustannuksille on säädetty vuotuinen yläraja eli maksukatto.

Asiakkaan on itse huolehdittava maksujen seurannasta ja kertyneiden maksujen määrän selvittämisestä. Jos maksujen yhteissumma ylittää kalenterivuoden aikana 683 €, ovat palvelut tämän jälkeen maksuttomia vuoden loppuun asti lukuun ottamatta lyhytaikaista laitoshoidoa, josta peritään 17,90 € hoitopäivältä.

Maksukattoa laskettaessa otetaan huomioon perheen alaikäiset lapset huoltajien valinnan mukaan toisen maksukertymää laskettaessa. Lapsella on myös oma kortti, joka maksukatton ylittyessä yhdistetään huoltajan kortin kanssa.

Maksukatossa otetaan huomioon maksut

- terveyskeskuksen lääkärissä käynnistä
- terveyskeskuksessa annetusta yksilökohtaisesta fysioterapiasta
- sairaalan poliklinikkakäynnistä
- päiväkirurgisesta hoidosta
- sarjahoidosta, yö- ja päivähoidosta, kuntoutushoidosta
- lyhytaikaisesta laitoshoidosta

Maksukatossa ei oteta huomioon maksuja

- joiden perusteena on tapaturma-, liikennevakuutus- tai potilasvahinkolain tai niitä vastaavan aikaisemman lain perusteella korvattava hoito
- joiden suorittamiseksi on myönnetty toimeentulotukea
- joita peritään erikoissairaanhoidossa järjestetystä kotisairaanhoidosta

Asiakasmaksujen seurantakortti

Asiakasmaksujen seurantakortti mahdollistaa kunnallisen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon laitoshoidon maksujen seuraamisen. Asiakkaan on itse huolehdittava maksujen seurannasta ja kertyneiden maksujen määrän selvittämisestä.

Asiakasmaksujen seurantakortteja on saatavissa sairaaloiden potilastoimistoista.

Maksukatton ylittymisen jälkeen kortti vaihdetaan vapaakorttiin. Vapaakortin saamiseksi on esitettävä laskut muiden laitosten asiakasmaksuista ja pyydettyä esitettävä myös alkuperäiset kuitit suoritetuista hoitomaksuista.

Vapaakortteja myöntää Taysin talouspalvelut.

Lisätietoja asiakasmaksuista saa

- Taysin potilaslaskutus (puh. 311 66405, klo 10–14)
- hoitavan osaston tai poliklinikan henkilökunnalta.

LIITE 2: PALVELUJA JA TUKIA ON ITSE HAETTAVA

Hakemukset on hyvä tehdä kirjallisesti, joskus myös suullinen hakemus on riittävä. Osalla palveluista ja tukitoimista on omat hakemukset. Suurinta osaa palveluista ja tukitoimista voi hakea myös verkkopalvelun kautta verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella. Hakemuksesta tulee selvästi käydä ilmi, mitä haetaan ja miksi:

- Selkeä, kirjallinen hakemus, jossa hyvät perustelut = toimintakyvyn ja avuntarpeen kuvaus
- Hakemuksen liitteeksi lääkärinlausunto (B tai C).
- Lisäksi mukaan terapeuttien lausunnot, mikäli saatavilla.

Lait ja asetukset määrittelevät ehdot palvelujen ja tukien saamiselle

- **Subjekttiivinen oikeus** eli erityinen järjestämisvelvollisuus. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut on myönnettävä, mikäli palvelun saamisen kriteerit kyseisen palvelun kohdalla täyttyvät.
- **Määrärahasidonnaiset** palvelut eli yleinen järjestämisvelvollisuus. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet järjestetään tarvehankinnan perusteella määrärahojen puitteissa.
- **Vammaispalvelulain mukainen vaikeavammaisuus** määritellään aina erikseen suhteessa haettuun palveluun tai tukimuotoon.

Päätös annetaan kirjallisena, kun hakemus tehty kirjallisena

- Päätös voi olla määräaikainen tai tehty toistaiseksi
- Usein valitusoikeus

Muutoksenhaku; päätöksen mukana tulee tieto, miten ja missä ajassa päätökseen voi hakea muutosta ja mihin muutoksenhaku lähetetään

- Viranomaisen velvollisuus neuvoa ja ohjata muutoksenhaussa
- Terveystieteiden päätöksistä ei voi valittaa → muistutus/kantelu

LIITE 3: ESIMERKKI YLEISIMMISTÄ TUKIMUODOISTA/ea,rm,mn,rp/2020

Ei sisällä vakuutusyhtiöiden myöntämiä korvauksia.		
KOTONA SELVIYTYMINEN	ERILAISET TUKIMUODOT	MISTÄ HAETAAN
Sisällä liikkuminen, itsestä huolehtiminen, ruuan valmistaminen, vaatehuolto, kodinhoito	Omaishoidontuki	Kotihoito/Kotipalvelu
	Kotiapu	
	Ateriapalvelu	
	Siivouspalvelu	
	Saunapalvelu	Vammaispalvelu
	Turvapalvelu	
	Kauppapalvelu	
	Ulkoiluttaja	
	Henkilökohtainen apu	Kotihoito,Vammaispalvelu
	Palveluasuminen	
	Intervallijakso	
	Päiväkeskus	
Sairauden hoito, esim. lääkkeiden ottaminen, hengityksen tukihoidot	Lyhytaikainen hoito	Kotihoito ja kotisairaanhoido
	Kotiapu, apteekkipalvelut	
Taloudellisten asioiden hoitaminen	Ns. asiointitodistus	Lääkäri
Liikkumisen ja päivittäisten toimintojen apuvälineet	Edunvalvonta ja -valtuutus	Maistraatti
	Lyhytaikais- tai pitkäaikaislainaus	Terveyskeskus, sähköiset apuvälineet Tays
Kommunikoinnin apuvälineet	Lyhytaikais- tai pitkäaikaislaina	Tays
Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet	Taloudellinen tuki	Vammaispalvelu
Hoitotarvikkeet- ja välineet	Hoitotarvikejakelu	Terveyskeskus
Asunnonmuutostyöt	Taloudellinen tuki	Vammaispalvelu
Asunnon korjaus	Asunnon korjausavustus- ja neuvonta	Kunnan asuntotoimisto
KODIN ULKOPUOLELLA LIKKUMINEN JA ASIOINTI	ERILAISET TUKIMUODOT	MISTÄ HAETAAN
Liikkuminen julkisella kulkuvälineellä	Matalalattiabussit, palvelubussit	Liikennelaitos
Liikkuminen omalla autolla	Auton lisälaitteet ja muutostyöt	Vammaispalvelu
	Tuki auton hankintaan	Vammaispalvelu
	Vammaisen pysäköintilupa	Ajovarman palvelupisteet
	Autoveronpalautus	Tulli, Autoverotus
Liikkuminen taksilla; virkistys- ja asiointimatkat	Kuljetuspalvelu ja saattaja	Vammaispalvelu ja kotihoito
Liikkuminen junalla, laivalla, lentokoneella	VR:n , Finnairin ja laivayhtiöiden avustuspalvelut	VR, Finnair, laivayhtiöt jne
	Ystäväpalvelu/saattajapalvelu	Järjestöt
Asiointiapu	Henkilökohtainen apu	Vammaispalvelu
	Tulkkipalvelu	Kela
OSALLISTUMINEN	ERILAISET TUKIMUODOT	MISTÄ HAETAAN
Harrastaminen, sosiaalinen kanssakäyminen	Henkilökohtainen apu	Vammaispalvelu
	Päivätoiminta	Vammaispalvelu
	Päiväkeskustoiminta	Kotihoito
	Palvelukeskustoiminta	Avoin eläkeläisille
	Vertaistuki, harrastustoiminta	Järjestöt
TALOUDELLINEN TUKI	ERILAISET TUKIMUODOT	MISTÄ HAETAAN
Vammaisetuudet	Vammaistuki ja hoitotuki	Kela
Tutkimus ja hoito	Sairaanhoidokorvaukset	Kela
Hoitoon ja kuntoutukseen liittyvät matkat	Matkakatto	Kela
Lääkkeet.	Lääkekatto	Kela
Terveystuella maksut	Asiakasmaksukatto	Potilaslaskutus
Toimentulotuki		Kela